

Předškolní příprava dětí z pěstounských rodin

Hana Personová

Bakalářská práce
2023

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav školní pedagogiky

Akademický rok: 2022/2023

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení:	Hana Personová
Osobní číslo:	H200162
Studijní program:	B0112P300001 Učitelství pro mateřské školy
Forma studia:	Kombinovaná
Téma práce:	Předškolní příprava dětí z pěstounských rodin

Zásady pro vypracování

Zpracování rešerše a studium odborné literatury o pěstounské péči.
Vymezení teoretických východisek zaměřených na specifika předškolní přípravy dětí z pěstounských rodin.
Příprava metodiky empirické části, stanovení výzkumného cíle a výzkumných otázek.
Realizace kvalitativního výzkumu prostřednictvím interview s rodiči dětí z pěstounských rodin.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat, jejich interpretace.
Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a formulace závěrů výzkumu.

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

- Hendl, J. (2016). *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace* (Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání). Praha: Portál.
- Koťátková, S. (2014). *Dítě a mateřská škola: co by měli rodiče znát, učitelé respektovat a rozvíjet*. Praha: Grada.
- Moyer, M. A., & Goldberg, E. A. (2020). Foster Youth's Educational Challenges and Supports: Perspectives of Teachers, Foster Parents, and Former Foster Youth. *Child and adolescent social work journal*, 37(2), 123–136. Retrieved from: <https://doi.org/10.1007/s10560-019-00640-9>.
- Pazlarová, H. (Ed.). (2016). *Pěstounská péče: manuál pro pomáhající profese*. Praha: Portál.
- Špaňhelová, I. (2009). *Komunikace mezi rodičem a dítětem: styly a techniky komunikace, komunikace rodiče ve vztahu k dítěti, komunikace v náročných situacích*. Praha: Grada.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Ivana Charvátová, DiS.**
Ústav školní pedagogiky

Datum zadání bakalářské práce: **18. listopadu 2022**

Termín odevzdání bakalářské práce: **28. dubna 2023**

L.S.

Mgr. Libor Marek, Ph.D.
děkan

doc. PhDr. Mgr. Marcela Janíková, Ph.D.
ředitelka ústavu

Ve Zlíně dne 18. listopadu 2022

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci – nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval(a) samostatně a použitou literaturu jsem citoval(a).
V případě publikace výsledků budu uveden(a) jako spoluautor.

Ve Zlíně15.4.2023.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).*

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídně k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Tématem bakalářské práce je předškolní příprava dětí z pěstounských rodin, jejich přístup k předškolní přípravě dětí. Teoretická část se zabývá vysvětlením základních pojmů, jako je samotná předškolní příprava, školní zralost a nakonec pěstounská péče. Cílem praktické části bylo zjistit, s jakými problémy a specifiky se setkávají pěstouni u předškolních dětí, jakým způsobem tyto problémy řeší a zda k tomu využívají nějaké podpůrné nástroje. Výzkum proběhl prostřednictvím kvalitativního šetření, jako metodu k získání sběru dat jsem zde zvolila interview, které proběhlo s pěstouny.

Klíčová slova: předškolní příprava, pěstounská péče, školní zralost, předškolní dítě

ABSTRACT

The topic of the bachelor's thesis is preschool preparation of children from foster families their approach to preschool preparation of children. The theoretical part deals with the explanation of basic concepts such as preschool preparation itself, school maturity and finally foster care. The aim of the practical part was to find out what problems and specificities foster parents encounter with preschool children, how they solve these problems and whether they use any support tools to do so. The research was conducted through qualitative research, and I chose interviews with foster carers as the method to collect data here.

Keywords: preschool preparation, foster care, school maturity, preschool child

Poděkování bych chtěla věnovat především vedoucí bakalářské práce Mgr. Ivaně Charvátové, Dis., za vstřícné a profesionální vedení, věcné připomínky a rady. Dále bych chtěla poděkovat rodině za podporu při studiu a taky za trpělivost.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	10
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 PŘEDŠKOLNÍ PŘÍPRAVA.....	13
1.1 PŘEDŠKOLNÍ OBDOBÍ.....	13
1.2 PŘEDŠKOLNÍ PŘÍPRAVA U DĚTÍ Z PĚSTOUNSKÝCH RODIN.....	14
1.2.1 Dítě se speciálními vzdělávacími potřebami.....	15
1.3 ROLE RODIČE	15
1.4 ROLE UČITELE	16
2 ŠKOLNÍ ZRALOST A PŘIPRAVENOST.....	18
2.1 KRITÉRIA ŠKOLNÍ ZRALOSTI A DĚTI Z PĚSTOUNSKÝCH RODIN	18
2.1.1 Somatický vývoj.....	18
2.1.2 Kognitivní vývoj	18
2.1.3 Pracovní kompetence, sebeobsluha.....	19
2.1.4 Sociální a emoční vyspělost.....	20
2.2 PSYCHICKÉ DEPRIVACE	21
3 NÁHRADNÍ RODINNÁ PÉČE	23
3.1 PĚSTOUNSKÁ PÉČE	23
3.1.1 Práva a povinnosti pěstounů.....	24
3.1.2 Příspěvky a odměny	24
3.1.3 Zprostředkovaná a nezprostředkovaná PP	25
3.2 DALŠÍ FORMY NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE.....	25
3.3 ADOPCE.....	25
II PRAKTICKÁ ČÁST.....	27
4 METODOLOGICKÁ ČÁST	28
4.1 VÝZKUMNÁ STRATEGIE	28
4.3 METODA SBĚRU A ANALÝZY DAT	29
4.4 VÝZKUMNÝ VZOREK A JEHO CHARAKTERISTIKA	30
4.4.1 Charakteristika výzkumného vzorku.....	30
4.5 LIMITY VÝZKUMU	31
5 VÝSLEDKY VÝZKUMU.....	33
Práce s dítětem v MŠ, adaptace.....	35
5.1 DÍTĚ A JEHO OSOBNOST	36
5.1.1 Specifické rysy v chování, příčiny, řešení	36
5.2 DÍTĚ V RODINĚ	37
5.2.1 Práce s dítětem, adaptace, navazování vztahů	37

5.3	PŘEDŠKOLNÍ PŘÍPRAVA DÍTĚTE	39
5.3.1	Práce s dítětem v MŠ, adaptace, dítě v kolektivu	39
5.3.2	Zájem dítěte, podpůrné nástroje	40
6	ZÁVĚRY VÝSLEDKŮ VÝZKUMU	43
	Dítě a jeho osobnost	45
	Dítě v rodině	45
	Předškolní příprava.....	45
7	DOPORUČENÍ PRO PRAXI.....	46
	ZÁVĚR	47
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	49
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	51
	SEZNAM TABULEK.....	52
	SEZNAM PŘÍLOH.....	53

ÚVOD

Každému dítěti by mělo být umožněno, aby se mohlo vzdělávat podle svých potřeb a tak, jak to české školství nabízí a umožňuje, ne každé dítě má však to štěstí vyrůstat v plně fungující rodině a právě proto zde máme možnost pěstounské péče. Tato forma náhradní péče umožňuje dítěti žít takový život, jako kdyby bylo vychovávané v biologické rodině.

Jak je dobře známo, i v běžné české rodině se může vyskytnout problém, který je spojený se vzděláváním nejenom předškolních dětí. Rodiče i pedagogové spolu řeší záležitosti, které bývají spojovány například s pohodlným přestupem z mateřské školy na základní školu, znepokojivé studijní výsledky nebo třeba i záškoláctví či školní úzkost. Celá práce se věnuje především ohroženým dětem, které se nacházejí v pěstounské péči. Kapitoly, které nalezneme v teoretické části, jsou zpracovávány ve vztahu k pěstounské péči, potažmo k dětem v pěstounské péči.

Hlavním cílem bakalářské práce a její praktické části bude zjistit to, jak se s problémy vztahujícími se k předškolní přípravě potýkají pěstouni, jakým způsobem vzniklé problémy či úskalí řeší a zda k tomu využívají nějakých podpůrných nástrojů.

Co se týká mé volby tématu, tak jsem si ho zvolila hlavně proto, že samotné téma i výsledky šetření by mohly být nejenom zajímavé, ale i motivační jak pro zaujaté čtenáře, tak zejména i pro další pěstouny, kteří se potýkají s podobnými problémy, či pro budoucí pěstouny. Téma je neustále aktuální, každá generace, která zrovna prochází obdobím tykajícím se předškolní přípravou, jistě ocení případné typy, zkušenosti či jen motivaci.

Teoretická část obsahuje vymezení odborných pojmů, ale taky popisuje případná řešení dané problematiky. Najdeme zde část, která se věnuje předškolní přípravě dětí v obecnosti, ale taky to, jak k ní přistupují pěstouni. Další kapitola se věnuje školní zralosti a tomu, co by se mělo dítě v předškolním zařízení naučit či osvojit, také tu najdeme informace o tom, co by dítě mělo zvládat před vstupem na základní školu. V poslední kapitole teoretické části je blíže specifikována pěstounská péče, co obnáší, jaké jsou možnosti či úskalí a také další možné formy náhradní rodinné péče.

Praktická část obsahuje metodologickou část, ve které jsou uvedeny všechny její náležitosti včetně výsledků výzkumu, které byly získány za pomoci interview s pěstouny. K výzkumu byl použit kvalitativní výzkum. Jako metodu ke sběru prezentovaných dat jsem zvolila interview, kterého se zúčastnilo šest participantů/pěstounů. Co se týče etických aspektů výzkumu, byla účast všech participantů dobrovolná. Od všech zúčastněných participantů

jsem požadovala informovaný souhlas, který byl slovní a nahraný tak na začátku rozhovoru. Byli poučeni i o anonymizaci a důvěrnosti dat a o možnosti ukončení rozhovoru, pokud jim to nebude příjemné, a každý pěstoun byl předem seznámen s průběhem rozhovoru. Volila jsem polostrukturovaný rozhovor, kde byly vytyčené konkrétní otázky, nechávala jsem však vždy prostor k tomu, aby se mohli pěstouni více vyjádřit k dané otázce podle svých zkušeností, převážně k docílení a zodpovězení výzkumných otázek, jejichž výsledek je nedílnou součástí a vrcholem celé práce. Celé rozhovory jsou poté interpretovány v kapitole, která se věnuje výsledkům výzkumu.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 PŘEDŠKOLNÍ PŘÍPRAVA

Na začátek je důležité vymezit období předškolní přípravy, že pokud se bavíme o předškolní přípravě, mluvíme o dětech ve věku od 3 do 6 let, potažmo o celé té době, kdy děti mateřskou školu navštěvují. Veřejnost chápe pod pojmem předškolní příprava či předškolní dítě pouze tu dobu, kdy je dítě těsně před nástupem na základní školu, tedy rozmezí mezi 6. a 7. rokem.

Předškolní příprava se nám bezvýhradně pojí se školní zralostí a připraveností. Předškolní příprava má za úkol připravit dítě na školní docházku a pohodlný přechod z mateřské školy na základní školu, právě v předškolním vzdělávání, respektive přípravě rozvíjíme sociální a emoční stránku dítěte a taky podporujeme a rozvíjíme průceschopnost a samostatnost (Vágnerová & Lisá, 2021).

1.1 Předškolní období

V tomto období u dítěte silně převládá i jakási obdoba egocentrismu, která značně ovlivňuje nejen jeho kognitivní funkce, ale taky komunikaci s okolím, můžeme pozorovat silné upřednostňování vlastní osoby v mnoha ohledech. Předškolní děti velmi často vytěsňují informace, které by jim mohly překážet v dalším počínání. Všechny tyto faktory tak musíme zohledňovat právě i při předškolní přípravě jak v prostředí domova, tak i v mateřské škole.

V předškolním období, které tedy začíná ve věku 3 let, se dítě dostává do školního prostředí a čeká ho proces adaptace na nové lidi a prostředí. Když dítě nastoupí do MŠ, často se stává, že se upne na jednoho člověka v tomto prostředí, ve velké míře to bývá jedna z učitelek, se kterou se dítě cítí v bezpečí. Můžeme tak často pozorovat, že se dítě zdržuje v její blízkosti. Tyto děti bývají často ve společné hře buďto pouze pozorovateli, nebo se zapojují velmi pomalu a obezřetně.

Mezi nejaktivnější období předškolního dítěte můžeme považovat období kolem 4 let. V tomto věku už můžeme brát dítě jako partnera, zapojovat ho do různorodých aktivit. Děti v tomto věku jsou plné energie, emocí, otázek, všemožných názorů a hlavně pohybu. Je důležité, abychom na všechny tyto věci reagovali, hlavně tedy odpovídali na otázky, sdíleli a opláceli emoce, jak ty verbální, tak i neverbální. Pro děti z pěstounských rodin je tento aspekt obzvláště důležitý.

Do posledního předškolního období řadíme dítě ve věku 5–6 let. V tomto věku už je dítě poněkud klidnější, více naslouchá, snaží se pomáhat druhým. Tyto děti se velmi rády ujímají nově přichozích dětí do MŠ. Často můžeme pozorovat nadšení z práce spojené s úkoly na vstup do základní školy. Jsou mnohem více emocionálně vyspělé a lépe tak zvládají složitější situace (Vágnerová & Lisá, 2021).

1.2 Předškolní příprava u dětí z pěstounských rodin

(Moyer & Goldberg, 2019) popisují ten fakt, že děti z pěstounských rodin daleko více upřednostňují potřebu rodiny, zázemí a projevy náklonnosti před vzdělávacím procesem než děti z biologických rodin. Tuto skutečnost můžeme pozorovat hlavně na výsledcích vzdělávacího procesu u dětí z pěstounských rodin, a to hlavně proto, že více přemýšlí nad svým životem a jeho okolnostmi, což jim brání v koncentraci. Velmi často se u dětí z pěstounských rodin objevují pomalejší pokroky v rozvoji kognitivního a sociálně-emočního vývoje, což má za následek pomalejší či velmi špatnou adaptaci na prostředí nebo taky horší vzdělávací či studijní výsledky.

U těchto dětí je velmi důležitá i doba adaptace, a to zejména při vstupu do mateřské školy. Je tedy důležité, aby byla mateřská škola vybírána velmi obezřetně a pečlivě, jelikož v ní dítě tráví podstatnou část svého života. Stejně tak, jak je vybírána rodina, do které dítě půjde, měla by být vybírána i mateřská škola a následně i základní škola.

Spolupráce a otevřenost školy je zde velmi důležitým faktorem jak při výběru, tak při samotném vstupu do mateřské školy. Na místě jsou i konzultace a řešení možných vzniklých situací přímo s ředitelem školy a dalším pedagogickým sborem, který bude s dítětem v kontaktu.

Pokud se přesuneme do prostředí mateřské školy, tak zde by si měli učitelé dávat pozor zejména na témata spojená s rodinou, která bývají pro tyto děti velmi citlivá. Učitelé by měli toto téma nejprve konzultovat s rodiči, hlavně to, jak se dítě cítí a jak na takové téma reaguje. Před tímto celým procesem je dobré vytvořit tzv. adaptační plán, který usnadní práci především učitelům a spěje tak k lepší adaptaci dítěte v prostředí mateřské školy. Vždy bychom dětem měli poskytnout dostatek času a hlavně trpělivosti a naší pozornosti a to nejenom dětem z pěstounských rodin ale všem, které mateřskou školu navštěvují (Zezulová, 2012).

1.2.1 Dítě se speciálními vzdělávacími potřebami

Co se týče skupiny dětí právě se speciálními vzdělávacími potřebami, jejich větší zastoupení najdeme právě mezi dětmi z pěstounských rodin. Za tento negativní faktor mohou převážně zkušenosti dětí z minulosti, které se pojí s nějakou psychickou deprivací. Této problematice se věnují odborníci speciálně-pedagogických poraden, kteří by měli provést celkovou diagnostiku této oblasti a najít tak další řešení dané problematiky. Je možné taky navštívit konkrétního odborníka, kterým je například psycholog, jenž může lépe diagnostikovat oblast vyskytujícího se problému.

Mezi nejčastější poruchy, které jsou odhaleny při diagnostice dítěte, patří poruchy soustředění a koncentrace, které bývají spojovány se syndromem ADHD, poruchy učení, jako jsou dysgrafie, dyslexie či dyskalkulie a další. Těmto dětem bývá v prostředí jak mateřské, tak základní školy přidělen asistent, který je s dítětem po celou dobu jeho pobytu v prostředí školy. Je mu nápomocen při běžném režimu dne, pomáhá tak dítěti samotnému, ale i osobám kolem něj v tom smyslu, že usnadňuje práci učitelce, která se tak může věnovat i ostatním dětem. Asistent by však měl dát dítěti i osobní prostor. Spousta pěstounských rodičů volí i alternativní školy, jakými jsou například škola waldorfská, daltonská či nejznámější montessori škola. Rodiče tuto cestu alternativního vzdělávání volí hlavně z důvodů, že tyto školy mají velmi individuální přístup k dítěti, menší kolektiv dětí a v neposlední řadě partnerský přístup k dětem (Zezulová, 2012).

1.3 Role rodiče

To, že je role rodiče nejen ve výchovném procesu velmi důležitá, víme všichni, méně už však lidé přisuzují důležitost role rodiče i ve vzdělávacím procesu ve vztahu s předškolní a školní docházkou. Opravdu se setkáváme s tím, že si někteří rodiče myslí, že umístí dítě do školního zařízení a tam jejich práce a iniciativa na vzdělávacím procesu končí, respektive si myslí, že všechna ta práce a zodpovědnost je na učitelích a dalších pedagogických pracovnících. Je tomu právě naopak, rodič je ten, kdo by měl dítěti ukázat cestu, která bude pro něj vhodná, kdo by měl rozvíjet jeho slabší stránky a podporovat ho i nadále v silnějších stránkách, dávat mu pocit důležitosti v tom, co dělá, měl by ho chválit, ale zároveň také nastavit pravidla, kterým bude dítě rozumět a bude je respektovat. Žádoucí je zapojovat děti do domácích prací, a to ve vztahu k samostatnosti a sebeobsluze, které se v MŠ sice rozvíjejí, ale stejně tak jsou po dětech vyžadovány. Pokud na všechny výše

zmíněné body dítě připravíme, bude pro něj vstup i pobyt ve školním prostředí daleko jednodušší (Koťátková, 2008).

(Koťátková, 2008) taktéž uvádí doporučující desatero pro snadnější vstup do mateřské školy:

- Chodit s dítětem mezi jiné děti
- Nechat dítě i na nějakou dobu v péči jiného známého člověka
- Rozvíjet dovednost sebeobsluhy
- Dát dítěti dostatečný čas na věci, které má udělat samo
- Trávit s dítětem společný čas u hry
- Vymezit si čas na čtenou pohádku
- Hojně si s dítětem během dne povídat
- Jasně a srozumitelně dítě ocenit
- Nepoužívat výhrůžky typu „Počkej, až budeš ve školce!“
- Nepříliš vychvalovat mateřskou školu

1.4 Role učitele

Jako byla objasněna důležitost role rodiče ve vztahu s předškolní přípravou dítěte, podobně je to i u role učitele. První střet dítěte s učitelem nastává právě v mateřské škole, jedná se o dalšího člověka v životě dítěte, další autoritativní osobu. Nepochybně můžeme mluvit o tom, že učitelé jsou v životě dítěte taktéž velmi důležití, podílejí se na jeho úspěchu a životě samotném, proto je velmi důležité, jaký učitel je a jak k dítěti přistupuje. Málo kdy se také od rodičů dozvíme, jak s dítětem doma pracují a pokud ano ne vždy se jedná o pravdivou informaci, proto bychom měli při práci s dětmi být velmi důslední, podporující a empatičtí všechny tyto naše vlastnosti mohou dítěti pomoci v dalším a kvalitnějším rozvoji.

Učitel a jeho přístup může dítě velmi ovlivnit ať už to v pozitivním, či negativním slova smyslu. Je zde důležitá velká míra empatie a taky sebereflexe. Pokud se budeme bavit opět o dětech z pěstounských rodin, je zapotřebí, aby učitel věděl, jak mluvit o různých tématech, která se v rámci vzdělávacího procesu v MŠ probírají. Zejména témata spojená s rodinou jsou pro tyto děti velmi citlivá. Samozřejmě záleží individuálně na každém dítěti,

jak tyto oblasti vnímá či je má zpracované. Úloha mateřské školy respektive učitele není jen to, aby dohlížel na dítě, v dnešní době se zvyšují požadavky nejen na učitele ale i na děti hlavně poté na základních školách proto je důležité, aby na to byly děti připravené po všech stránkách. Učitel by měl dítěti nabídnout kvalitní podněty k jeho rozvoji a to ve všech oblastech (Moyer & Goldberg, 2019).

2 ŠKOLNÍ ZRALOST A PŘIPRAVENOST

(Bednářová & Šmardová, 2015) definují školní zralost tak, že je dítě na školní docházku připraveno tehdy, když dosáhlo určitého stupně vývoje především v oblasti mentální, emocionálně-sociální a nesmíme taky opomenout ani somatický vývoj. K pojmu školní zralost se nám ještě váže pojem školní připravenost, do které spadají kompetence z výše uvedených oblastí. Všechny tyto zmíněné oblasti by měla doprovázet dávka motivace a podpory jak ze strany rodiče tak i učitele. Nesmíme také opomenout to, že by dítě mělo mít kolem sebe vytvořeno podnětné prostředí tak aby co nejlépe docházelo k rozvoji všech zmíněných oblastí a to v každém jeho období.

2.1 Kritéria školní zralosti a děti z pěstounských rodin

Pokud se tedy zaměříme na zvažování školní zralosti, budeme se zabírat těmi nejdůležitějšími oblastmi, které uvádějí (Bednářová & Šmardová, 2015):

- Somatický vývoj
- Kognitivní vývoj
- Pracovní kompetence, sebeobsluha
- Sociální a emoční vyspělost

2.1.1 Somatický vývoj

Tuto oblast má na starosti pediatr, který se o dítě stará po zdravotní stránce, a to od jeho narození až do jeho přechodu k praktickému lékaři. V ČR jde o dovršení 19. roku. Pediatr posuzuje především raný vývoj dítěte, kdy se zaměřuje zejména na motoriku dítěte a s ní spojené tělesné vady či dlouhotrvající onemocnění. Dle těchto faktorů poté lékař usuzuje, zda je dítě způsobilé, či nikoliv na nástup do školy.

Spousta lidí, respektive rodičů si myslí, že důležitý aspekt zde hraje váha či výška dítěte, není to však úplně pravda. Pediatr může také poslat dítě k dalším odborníkům, jako je například psychiatr či neurolog, kteří mohou odborněji posoudit zdravotní stav dítěte (Otevřelová, 2016).

2.1.2 Kognitivní vývoj

Do této oblasti můžeme zařadit následující schopnosti:

- Grafomotorika a vizuální vnímání

- Předmatematické dovednosti
- Řeč
- Sluchové a zrakové vnímání
- Vnímání času a prostoru

Chápání času u dětí předškolního věku zejména toho mladšího předškolního věku je velmi omezené, děti v tomto období velmi často vnímají pouze přítomnost a to hlavně protože chápou jinak vnímání času proto je pro ně otázka minulosti či dokonce přítomnosti nezajímavá až fádní. Dokážou však rozlišit časové pojmy jako jsou dříve či později, před nebo po události. Často si také jednotky času přirovnávají k nějaké události a dle ní jsou schopny odvodit kdy se, co stalo. Zejména potom kdy pro ně má určitá událost větší význam. Největší obtíž je pro ně rozlišovat sled událostí, co se stalo předtím, co následovalo poté. Tato schopnost se u dětí zdokonaluje mezi 4. a 5. rokem.

Co se týká vnímání prostoru a věcí kolem nich tak velmi často se setkáváme s tím, že děti zveličují velikost předmětů, které jsou jim blíže a naopak předměty nebo budovy, které jsou daleko, jim přijdou malé, jelikož je tak vidí.

Všechny tyto schopnosti potřebuje dítě ovládat natolik, aby bylo schopné číst, psát a počítat. Pokud se u dítěte objeví nepatrný či pomalejší vývoj těchto schopností, je mu zpravidla udělen odklad školní docházky. Opačná situace nastává v případě, kdy máme dítě, které je mimořádně nadané, v takové situaci je možné dát dítě do školy ještě před dovršením šesti let, tato okolnost by však měla být pečlivě zvážena (Vágnerová & Lisá, 2021).

2.1.2.1 *Řeč a komunikace u dětí z pěstounských rodin*

U dětí z pěstounských rodin se můžeme setkat s tím, že dítě nechce komunikovat jak se svým okolím, tak ani s veřejností. Nemluvíme však o fyziologické nemluvnosti, ale spíše o psychické deprivaci dítěte, může se také jednat o strach, úzkost či pocit méněcennosti. Je důležité neustále s dítětem komunikovat, i když nám neodpovídá, můžeme zkusit i jiné formy komunikace, neverbální, komunikace pomocí kresby, čtení pohádek.

2.1.3 **Pracovní kompetence, sebeobsluha**

U tohoto kritéria hraje velmi výraznou roli výchovné vedení v první řadě ze strany rodičů a poté i učitelů nejen v mateřské škole. Důležitým aspektem pro práceschopnost jsou také

sociální dovednosti a samostatnost dítěte. Samostatnost ve vztahu k prácechopnosti mohou velmi dobře podporovat rodiče už od útlého dětství, kdy nechají dítě samostatně pracovat, ať už je to jen to, že si dítě samo po sobě uklidí či pracuje samostatně na daném úkolu. V neposlední řadě bychom zde mohli zařadit potřebnou motivaci dítěte.

S touto kompetencí se nám pojí i sebeobsluha. V předškolních zařízeních se děti sebeobsluže učí, učitelky jsou však vždy nápomocny. Na základní škole si však dítě musí umět poradit už samo, proto je důležité, aby dítě sebeobsluhu zvládalo (Bednářová & Šmardová, 2015).

(Bednářová & Šmardová, 2015) uvádějí několik aspektů, které můžeme pozorovat, pokud dítě není zcela vyzrálé v této oblasti:

- Neschopnost práce v kolektivu, nebo naopak nedokáže pracovat samostatně
- Pasivní či pomalý přístup k práci, odmítání jakékoliv pracovní činnosti
- Minimální či žádná aktivita či pozornost při řízených činnostech
- Dítě působí unaveně až znuděně při jakékoliv pracovní činnosti

Tyto zmíněné projevy mohou mít značný vliv na dítě ve školním vzdělávacím a výchovném procesu. Na základní škole to můžeme pozorovat například v tom, že dítě neustále vyrušuje, nesoustředí se, nedokáže udržet pozornost. Takto se mohou často projevovat právě i děti, které pocházejí z ohroženého prostředí či nefunkční rodiny. Po určité době strávené ve školním zařízení a náhradní rodině se tyto projevy vrací do normy (Sládeková, 2005).

2.1.4 Sociální a emoční vyspělost

Vývoj každého dítěte je individuální v kterékoliv oblasti, to je všeobecně známo, u vývoje osobnosti dítěte jako plnohodnotného člověka tomu není jinak. Doba jde stále dopředu, obklopují nás všemožné technologie, lidé a předškolní dítě toto velmi silně vnímá, ovšem na každé dítě tyto aspekty působí odlišně. Můžeme se setkat s dětmi stejného věku, avšak odlišné emocionální i sociální zralosti.

V předškolním období můžeme u dítěte pozorovat snížení negativních emocí, což souvisí s jeho emočním rozvojem, dítě se lépe adaptuje na prostředí a lépe vychází s lidmi mimo okruh jeho blízkých. Důležitou roli tu hraje sebedůvěra a samostatnost. Pozorujeme, jak dítě funguje bez blízkosti rodičů, jak se chová, vystupuje, zda důvěřuje lidem kolem sebe.

Dokáže uzpůsobit svoje emoce v různorodých situacích. Dítě také mnohem lépe zvládá vztek a zlost. I v této oblasti jsou základním stavebním kamenem rodiče a to, jak s dítětem doma pracují, vyjadřují mu lásku, podporu. Je třeba dávat dítěti prostor pro jeho sebevyjádření, ale zároveň je nutné nastavit hranice. Můžeme tedy říci, že se předškolní dítě lépe vyzná ve svých emocionálních prožitcích, rozumí tomu, odkud daná emoce pramení, proč se mu to děje, dokáže popsat danou emoci.

S emocemi souvisí i socializace. To, že dítě dokáže pracovat s vlastními emocemi a pocity, vede k úspěšné socializaci a sociální vyspělosti. Všechny sociální aspekty na dítě působí a utváří ho, ať už je to rodina nebo vrstevníci v kterékoliv sociální skupině a ostatní dospělí v jeho blízkosti (Vágnerová & Lisá, 2021).

2.1.4.1 *Ohrožené děti a sociálně-emoční vyspělost*

Zaměříme-li se na ohrožené děti, potažmo na děti z disfunkčních rodin, které jsou následně převzaty do dětských domů, pěstounské péče nebo adopce, můžeme si všimnout, že je u nich sociálně-emoční oblast poněkud potlačena. Příčina je v mnoha případech velmi jasná, dítěti se nemuselo dostávat pocitu bezpečí, lásky, podpory, často jde i o děti týrané, ať už fyzicky či psychicky.

Jde o ohrožené děti, které bývají často velmi tiché, nebo naopak mohou být plné zlosti či vzteku, jež velmi intenzivně ventilují. Je možné i to, že dítě kdysi bylo sociálně-emočně vyspělé, ale situace, ve které se mohlo nacházet, mu přivodila psychické trauma, respektive duševní zranění, které mohlo způsobit, že se dítě nechce socializovat či nechce vyjadřovat své pocity. Náhradní rodina by proto vždy měla s dítětem velmi soucitně, s respektem a trpělivostí pracovat, popřípadě vyhledat odbornou pomoc a dále tak dítěti pomáhat a rozvíjet ho v této sociálně-emoční oblasti, aby se poté mohlo lépe začlenit do potencionálních sociálních skupin, zvládat učení a vypořádat se s agresivitou jak vůči sobě, tak i vůči lidem kolem sebe, což by se mohlo brát jako primární aspekt na jeho další cestě nejen v sociální sféře (Cairns, 2013).

2.2 **Psychické deprivace**

Psychické deprivace u dětí z pěstounských rodin také souvisí se školní zralostí a připraveností, jelikož mají za následek poruchy osobnosti a často taky brání v dalším rozvoji dítěte. Obvykle si děti tyto deprivace nesou s sebou z raného dětství, kdy byly obětí násilí, zneužívání či se jim nedostávalo žádného sociálního kontaktu. Velká většina obav

těchto dětí pramení ze strachu, že se jejich trauma bude opět opakovat. Jsou proto velmi často zdrženlivé v navazování vztahu s okolím a trvá jim delší dobu, než si získají důvěru cizího člověka. Tento faktor můžeme velmi dobře pozorovat v prostředí MŠ, kdy děti v průběhu adaptace na nové prostředí a nové lidi reagují odmítavým přístupem. I když dítě zvládne dobře či v rámci možností tento proces adaptace, není ještě úplně vyhráno. Může se stát, že v něm opět nějakým podnětem probudíme vzpomínku či strach a jsme zase na začátku, proto je velmi důležité dávat si pozor na to, jak probíraná témata formulujeme. Měli bychom si dávat pozor i při nezávazné konverzaci s dítětem. Všechny tyto ovlivňující faktory bychom měli jako učitelé konzultovat s rodiči.

S touto problematikou bohužel také souvisí i šikana na školní půdě a to i v mateřských školách. Děje se tak jak ze strany dětí z pěstounských rodin tak i to že jsou šikanovány i ony. K těmto případům velmi často dochází z toho důvodu, že je dětem předhazováno od jejich vrstevníků to, že nejsou z biologické rodiny a tématům s tím spojené. S tímto problémem často pomáhá v pěstounské rodině doprovázející sociální pracovník v závažnějších situacích i návštěva PPP (Rönnau-Böse & Fröhlich-Gildhoff, 2021).

3 NÁHRADNÍ RODINNÁ PÉČE

V NRP jde převážně o ohrožené děti, které potřebují okamžitou pomoc ve formě poskytnutí zázemí, sociální pomoci a další. Často se setkáváme s tím, že široká veřejnost směšuje pojmy adopce a pěstounská péče.

Opravdu se jedná o dva rozdílné pojmy, které je zapotřebí rozlišovat, a to hlavně z důvodu toho, že každá forma této náhradní rodinné péče s sebou nese velmi rozdílné aspekty a možnosti. První a velmi zásadní rozdíl je v právní úpravě jednotlivých forem NRP. Rozdíl můžeme pozorovat také už u zrodu myšlenky, proč se vůbec chceme stát náhradními rodiči, kde nalézáme rozdíl především v motivaci budoucí náhradní rodiny (Zezulová, 2012).

3.1 Pěstounská péče

Rozhodneme-li se pro PP, je za tím určitě více než jen to, že toužíme po dítěti. Může jít i o potřebu poskytnutí pomoci, nabídnout dítěti péči a zázemí, které je nezbytné pro jeho další plynulý rozvoj. Setkáváme se s tím, že do pěstounské péče se dostávají děti jiného etnika či nemocné děti, proto je zapotřebí k těmto okolnostem vždy přistupovat s respektem, trpělivostí a hlavně s chutí pomáhat navzdory všem překážkám, které mohou nastat.

Každý pěstoun má určitou představu, jaké dítě by chtěl vychovávat, je tu však důležitý fakt toho, aby dítě přijal takové, jaké je. V běžné rodině by měli rodiče také respektovat jak ty dobré, tak i ty špatné vlastnosti svých dětí, v pěstounských rodinách by tomu nemělo být jinak. Dítě proto přijímáme takové, jaké je, akceptujeme ho, pomáháme mu s jeho potížemi, sdílíme radosti i starosti, podporujeme jeho další cestu životem (Pazlarová, 2016).

Setkáváme se s dlouhodobou pěstounskou péčí, ale taky s pěstounskou péčí na přechodnou dobu (PPPD). Dlouhodobá pěstounská péče může trvat i několik let, zatímco PPPD trvá maximálně jeden rok. V tomto časovém intervalu by měli rodiče dětí zajistit lepší podmínky jak pro sebe, tak hlavně pro děti. Pokud se jim to podaří, děti se vrací zpět do rodiny. Nedojde-li však k žádné nápravě, jsou pro děti vybráni jiní pěstouni či jiná forma NRP (Bubleová, 2014).

3.1.1 Práva a povinnosti pěstounů

V mnoha případech se pěstouny stávají příbuzní či známí biologického rodiče či rodičů, kteří se z nějakého důvodu nemohou nadále o své dítě starat. Pokud tedy dojde ke svěřeni do pěstounské péče, pěstouni mají právo zastupovat dítě při všedních záležitostech. Co se však týká závažnějších okolností, jako například vyřizování dokladů, závažnější zdravotní problémy či operace, ty řeší zákonný zástupce, kterým však náhradní rodič respektive pěstoun není. Jeho povinností je však umožnit dítěti vzdělávání a patřičně ho vychovávat.

V této formě NRP nevzniká mezi dítětem a dalšími členy rodiny žádný příbuzenský vztah. Biologickým rodičům stále zůstává vyživovací povinnost a mají také právo se s dítětem setkávat, pokud je to možné. Jednou z možností ukončení PP je situace, kdy dítě dovrší osmnácti let, může rodinu opustit a tak končí pěstounská péče, druhou možností je, že se dítě vrací zpět k biologickým rodičům. (zákon č. 452/1992 Sb. Zákon o pěstounské péči).

3.1.2 Příspěvky a odměny

Jako je tomu v biologické rodině, že rodiče mají nárok na dávky či příspěvky, jako jsou například příspěvky na bydlení, mateřská apod., tak i pěstouni mají nárok na příspěvky. Konkrétně se to týká osob, které o dítě pečují, a také i samotného dítěte, které je svěřené do péče. Do příspěvků, které se vztahují k PP, můžeme zařadit příspěvky na úhradu potřeb dítěte, odměnu pěstouna, příspěvek k PP, příspěvek při převzetí dítěte nebo taky příspěvek při koupi motorového vozidla.

Konkrétně příspěvky na úhradu potřeb dítěte kompenzují dítěti výživné od rodičů a využívají se k všedním měsíčním výdajům. Výši tohoto příspěvku určuje věk dítěte. Odměny se poté váží k PPPD a pěstounům, kteří mají tzv. zprostředkovanou PP. K nezprostředkované PP se váže také příspěvek, který se nazývá příspěvek při PP. Na zaopatřovací dávky mají nárok mladí dospělí, kteří opouští PP. Příspěvek při převzetí dítěte, který, jak z názvu vyplývá, je určen osobám, jež si zrovna vzaly dítě do péče, je jednorázový a slouží k zaopatření základních potřeb dítěte. (MPSV, 2023)

3.1.3 Zprostředkovaná a nezprostředkovaná PP

Toto ustanovení upravuje zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

Můžeme se také setkat s termíny zprostředkovaná a nezprostředkovaná PP, které byly uvedeny do praxe od ledna 2022. Zatímco u zprostředkované PP jde o to, že je dítě do rodiny přiděleno krajským úřadem s tím, že je pěstounům doručeno i oznámení o tom, že jsou vhodné pro péči o vybrané dítě, tak u nezprostředkované PP toto rozhodnutí není. U této formy PP se o dítě starají prarodiče či osoby, kterou jsou dítěti blízké.

3.2 Další formy náhradní rodinné péče

Největší rozdíl můžeme pozorovat v právní úpravě těchto forem NRP. Pěstounskou péči můžeme rozdělit na další formy NRP, a to na péči jiné osoby, potažmo svěřenectví, toto rozhodnutí uděluje soud a svěřuje tak dítě do péče příbuzné či blízké osobě, tato osoba musí spolupracovat s OSPOD.

Dále se můžeme setkat s PPPD. U této formy NRP jde většinou o dítě, které se nachází v ohroženém prostředí či situaci, proto se pro něj musí co nejrychleji najít vhodná NRP. Jedná se o dočasnou péči, v této formě NRP může dítě zůstat nejdéle 1 rok. Pěstoun u této formy má stejný nárok na dávky jako je tomu u běžných PP, i zde musí pěstoun spolupracovat s OSPOD. Poručenství s osobní péčí je další formou NRP, tato možnost je tu v případě, že ani jeden z rodičů nemá vůči dítěti rodičovskou odpovědnost, soud poté jmenuje poručníka, který má stejná práva a povinnosti k dítěti jako rodič. (MPSV, 2023)

3.3 Adopce

Adopci neboli osvojení volí převážně rodiče, kteří nemohou mít své vlastní děti. Tato forma NRP je trvalá. Než však k samotné adopci dojde, předchází tomu spousta vyřizování a administrativy, někdy může jít i o několik let čekání.

Cesta k osvojení

Hledáme rodiče, o.p.s (2022) uvádí tyto mezníky v cestě k osvojení dítěte:

- Prvotní návštěva daného úřadu, oddělení OSPOD, kde získáme veškeré informace
- Shromáždění podkladů pro žádost a její odevzdání
- Návštěva domácnosti žadatelů a jejich psychologické vyšetření

- Předání dokumentace na krajský úřad
- Příprava na přijetí dítěte do rodiny
- Odborné posouzení, rozhodnutí o zařazení do evidence
- Vytipování a čekací doba, oznámení o vhodnosti
- Samotné seznámení se s dítětem a jeho svěření do nové rodiny.

Adopcí dochází k takovému vztahu mezi rodičem a dítětem, jako by se jednalo o biologickou rodinu. Rodiče mají tedy všechna práva i povinnosti vztahující se k dítěti. (Novotný, Ivičičová, Syrůčková, & Vondráčková, 2017, s. 374) popisují tuto skutečnost jako „přijetí cizí osoby za vlastní“. Stejně jako máme v biologické rodině příbuzenské vztahy, i zde osvojené dítě nabývá těchto příbuzenských vazeb a zruší se tak příbuzenské vazby ze strany biologické rodiny dítěte. (Novotný et al., 2017)

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 METODOLOGICKÁ ČÁST

4.1 Výzkumná strategie

Pro tento výzkum jsem se rozhodla použít kvalitativní výzkum. Tento typ výzkumu, jenž má výzkumný charakter práce, jsem zvolila proto, že po čas celého výzkumu pracuji s osobními zkušenostmi pěstounů, které jsem získala prostřednictvím rozhovorů, jež byly s pěstouny realizovány. Věřím, že zjištěné informace, potažmo zkušenosti pěstounů mohou být pomocí a motivací pro jiné či začínající pěstouny a taky formou jakési osvěty pro nezasvěcenou veřejnost.

Setkání s pěstouny, ať už to osobní, či prostřednictvím online videorozhovorů, bylo žádoucí pro získání potřebných dat a dalších navazujících informací, se kterými přišli sami pěstouni. Po celou dobu rozhovoru jsem se snažila o tzv. raport, kdy jde o vytvoření příjemné a přátelské atmosféry tak, aby se obě dvě strany cítily dobře (Gavora, 2000).

Ve výzkumu si na začátku výzkumník vybere téma, kterým se chce zabývat, a stanoví si cíle a hlavní výzkumné otázky, ke kterým lze poté přidat i otázky vedlejší. U tohoto typu výzkumu je možné otázky neustále upravovat, a to jak v průběhu celého výzkumu, tak i při samotném sběru dat či jejich analýze (Hendl, 2016).

„Práce kvalitativního výzkumníka je přirovnávána k činnosti detektiva“ (Hendl, 2016, 50).

4.2 Cíl výzkumu a výzkumné otázky

Hlavním cílem výzkumu je odhalit, jak probíhá předškolní příprava dětí z pěstounských rodin, s jakými problémy a specifiky se setkávají pěstouni u předškolních dětí a jakým způsobem vzniklé problémy řeší a zda využívají nějaké podpůrné nástroje.

V návaznosti na cíle mé práce jsem si dala za úkol zodpovědět následující výzkumné otázky:

Hlavní výzkumná otázka:

Jaké jsou problémy a specifika při předškolní přípravě dětí z pěstounských rodin?

Dílčí výzkumné otázky:

DVO1: Jakou specifickou pomoc potřebuje dítě v pěstounské péči v předškolní přípravě, jak domácí, tak i v mateřské škole, a jaké podpůrné nástroje přitom využívají?

DVO2: Jaká jsou doporučení pro předškolní přípravu dětí z pěstounských rodin od samotných pěstounů?

4.3 Metoda sběru a analýzy dat

Metodu ke sběru dat jsem zvolila strukturované interview. Pro toto interview jsem si sestavila potřebný seznam otázek k dosažení mého cíle, tedy zodpovězení výzkumných otázek, které jsem rozdělila do tří kategorií. První kategorie otázek pojednávala o dítěti samotném, druhá o pobytu dítěte v náhradní rodině a adaptaci s tím spojenou. Poslední tedy třetí nejobsáhlejší kategorie tvoří otázky přímo k předškolní přípravě dítěte. Polostrukturované interview jsem zvolila hlavně proto, abych získala co nejpřesnější data. Každý z informantů se však vždy k dané otázce rozpovídal a tím jsem dostala ještě dodatečná data k tématu, která tak velmi dobře rozvedla a zároveň ucelila celou položenou otázku.

Celý průběh rozhovorů jsem vždy individuálně přizpůsobovala každému z pěstounů. Interview jsem z velké části realizovala přes online platformu Microsoft Teams. Pouze jedno interview bylo realizováno osobně. Rozhovory trvaly v rozmezí 40-60 minut. Tyto záznamy, které byly nahrávány na diktafon, jsem poté přepisovala do dokumentů Microsoft Word, kde jsem s nimi poté dále pracovala.

Poté co jsem nahrávané rozhovory přepsala, následovala analýza získaných dat pomocí otevřeného kódování, které má za úkol rozkrýt a utřídit získaná data. Vytváří se nám tak kategorie, které si dále můžeme označit například podstatným jménem nebo slovesem, a můžeme s nimi dále pracovat k zodpovězení výzkumných otázek (Hendl, 2016).

Jako další následovalo rozdělení kódů do významových kategorií, které jsou zpracovány do tabulky pro jejich lepší přehled. Tato tabulka obsahuje název kategorie, příklad kódu a citaci, která zobrazuje výňatky přímo z rozhovorů.

4.4 Výzkumný vzorek a jeho charakteristika

Na samém začátku jsem oslovila několik doprovodných organizací. Bohužel odpověď ale vždy byla taková, že neposkytují žádné informace z důvodu ochrany soukromí pěstounů. Hledala jsem tedy dál, a to prostřednictvím sociálních sítí, kde jsem ve skupině, která se pěstounům věnuje, položila dotaz s prosbou, zda by se našlo pár dobrovolníků, kteří by se mnou realizovali interview na dané téma. Ihned se mi ozvalo několik pěstounů, že není problém interview uskutečnit. S každým pěstounem jsem se poté spojila, seznámila jsem je s tématem výzkumu, o co v něm půjde, jaké jsou mé požadavky. Následně jsme si ještě domluvili termín rozhovoru podle toho, jak to komu vyhovovalo, a v domluvený termín jsme se spojili anebo sešli osobně. K mému výzkumu jsem vybrala šest pěstounů, respektive pěstounek, jelikož se vždy jednalo o ženy. Z důvodu takto vybraného výzkumného vzorku se jedná o vzorek, který nazýváme dostupný (Gavora, 2000).

4.4.1 Charakteristika výzkumného vzorku

Jak už jsme zmiňovala výše, interview se účastnily pouze ženy (6 pěstounek). Pro uchování osobních údajů jsou pozměněna veškerá jména. Zde uvádím podrobnější charakteristiku pěstounů a jejich rodin:

Pěstounka Lucie

Lucie – 56 let, žije sama pouze s chlapcem (Petr 5 let), velmi aktivní a zvědavý chlapec, potřeba neustálé pozornosti. Dlouhodobé zkušenosti s pěstounstvím PPPD. Nyní má chlapce v dlouhodobé péči. Žádný příbuzenský vztah. Zlínský kraj.

Pěstounka Viktorie

Viktorie – 43 let, postupně měla v pěstounské péči pět dětí. Žije s manželem, vychovávají celkem tři děti, z toho jsou dvě biologické. Nyní mají třetím rokem v pěstounské péči holčičku (Gábina 5 let), jedná se o dítě s poruchou autistického spektra – Aspergerův syndrom. Žádný příbuzenský vztah. Jihomoravský kraj.

Pěstounka Jitka

Jitka – 24 let, pěstounka žijící s přítelem, v péči má dceru své sestry, která je drogově závislá a nemůže se tak o své dítě starat. Holčička (Barbora 6 let) je velmi tichá, přesto ráda vyhledává kontakt s okolím, je nekonfliktní, ráda spolupracuje v kolektivu. Pardubický kraj. Příbuzenský vztah.

Pěstounka Kristýna

Kristýna – 40 let, pěstounka žijící s manželem, v domácnosti celkem čtyři děti, tři z toho biologické, v péči mají holčičku (Julie 4 roky). Psychické deprivace z raného dětství – týrání, zneužívání. Minimální komunikace s dětmi v domácnosti. V MŠ vůbec nekomunikuje s dětmi, s asistentkou se jejich vztah od začátku mírně zlepšil. Žádný příbuzenský vztah. Praha

Pěstounka Zdenka

Zdenka – 44 let, pěstounka žijící s manželem, nyní mají v domácnosti pouze jedno dítě (Tomáš 4 roky), při příchodu do rodiny 2,5 roku, popsán jako velmi agresivní dítě, nyní v rodině se jeho stav velmi zlepšil, ochoten podílet se na běžných činnostech, spolupracuje. Žádný příbuzenský vztah. Liberecký kraj.

Pěstounka Hana

Hana – 38 let, pěstounka žijící sama, v domácnosti dvě děti, z toho jedno biologické, dítě v pěstounské péči holčička (Kristýna 6,5 roku). Odklad školní docházky. Holčička má poruchu citového pouta. Velmi špatně navazuje kontakt s okolím. Žádný příbuzenský vztah. Praha

4.4.2 Etické aspekty výzkumu

Všichni zúčastnění informanti byli seznámeni s celým průběhem interview. Jejich participace na výzkumu byla dobrovolná a byla jim nabídnuta možnost kdykoliv od interview odstoupit či neodpovídat na otázky, které by jim byly nepříjemné. Před samotným začátkem interview jsem se každého informanta zeptala, zda si můžu rozhovor nahrávat, po souhlasu jsem se jich ještě jednou zeptala při nahrávání, aby tato informace byla zaznamenána. Informanti byli taktéž seznámeni s tím, že všechna jména a další osobní informace jsou anonymizovány a použity pouze pro tento výzkum. K těmto osobním datům mám přístup pouze já a vedoucí práce.

4.5 Limity výzkumu

Původně jsem zamýšlela, že se budou interview s pěstouny odehrávat v prostředí, které je jim blízké, kde by si cítili příjemně. Bohužel kvůli tomu, že doprovodné organizace nesouhlasili se setkáním, jsem byla nucena vybrat pěstouny prostřednictvím sociálních sítí,

jde tedy o dostupný výzkumný vzorek. Pět ze šesti pěstounů byli úplně mimo mé místo bydliště, proto jsme jako místo setkání zvolili online platformu jako jediné možné řešení.

Jako další stěžejní faktor vnímám obsáhlost tématu pěstounské péče a s ní spojenou problematiku. Jedná se o opravdu rozsáhlé téma, jehož aspekty nejsou samotné veřejnosti moc známé či dokonce příjemné, soudě dle zkušeností pěstounů, které vplynuly z rozhovorů. Jelikož se jednalo o polostrukturované interview, byly rozhovory velmi detailní. Nechávala jsem však pěstounům prostor pro vyjádření dalších zkušeností spojených s tématem, pěstouni se vždy rádi rozpovídali, byli otevření. Myslím si, že tato skutečnost je daná i tím, že se pěstouni dobrovolně přihlásili k interview a byli tak ochotní sdílet své zkušenosti a obohatit tak celý můj výzkum.

Jako jeden z negativních faktorů vnímám i mou nezkušenost s vedením výzkumu, potažmo s interview, kde jsem byla v pozici začínajícího výzkumníka. Pěstouni však byli velice milí a empatičtí, velmi ochotní sdílet své zkušenosti nejenom z oblasti předškolní výchovy.

5 VÝSLEDKY VÝZKUMU

V této kapitole prezentujeme výsledky výzkumu, které jsme získali pomocí interview s pěstouny. Poté co byla provedena analýza získaných dat, byla vytvořena tabulka významových kategorií pro lepší a detailnější náhled výsledků zjištěných dat. Tabulka zobrazuje data, která jsou rozdělena do tří oblastí: **Dítě a jeho osobnost**, **Dítě v rodině** a **Předškolní příprava dítěte**. První oblast se detailně zaměřuje na dítě samotné, specifické rysy v chování, psychické deprivace, navazování kontaktu s blízkým okolím. Druhá oblast je zaměřena na život dítěte v rodině, jeho adaptaci, vztahy v rodině, samotnou práci s dítětem. Třetí oblast se zaměřuje primárně na předškolní přípravu, najdeme zde adaptaci dítěte na nové prostředí a lidi s ním spojené, zda se dítě zapojuje do kolektivu a do běžného denního režimu MŠ, taky domácí přípravu či vzdělávání i to, jak rodiče vnímají přípravu na vstup do základní školy, která je realizována v rámci MŠ, zda dítě navštěvuje SPC nebo PPP.

Tabulka 1 Přehled významových kategorií

Dítě a jeho osobnost		
Název kategorie	Příklady kódů	Ukázka z rozhovoru
Specifické rysy v chování	Potřeba pozornosti, žádná komunikace, specifická poloha	<p>„Vykřikuje, mluví nahlas všude, kde jsme.“</p> <p>„Spí pouze na zádech, za celou noc se vůbec nepohne, důvod je ten, že se bojí a dělá tak jakoby mrtvého brouka.“</p>
Příčiny chování	Pobyt v ústavní péči, zneužívání, týrání, zanedbávání, absence interakce	<p>„Jezdíme i do dětských domovů, jelikož vyžaduje kontakt s těmi dětmi, se kterými tam byl.“</p> <p>„Bili ji doma úplně za vše, matka měla laktiční psychózu, nikdy s holčičkou nepromluvila.“</p>

Řešení problému	Zaměření se na problém, včasné řešení, učení se trpělivosti, striktní dodržování pravidel, času	„Vzniklé situace řešíme ihned.“ „Potřebuje řád, neustále ujišťovat ve věcech.“ „Vysvětlujeme si, co smí a co ne a proč.“
------------------------	---	--

Dítě v rodině

Název kategorie	Příklady kódů	Ukázka z rozhovoru
Práce s dítětem	Komunikace, vzájemné porozumění, trpělivost při práci, řád	„Když si povídáme, musíme vždy sedět, jinak je nesvůj.“ „Potřebuje, abych jí neustále říkala, že ji poslouchám, jinak přestane povídat.“
Adaptace v rodině	Prostor na adaptaci, oblíbený předmět, netlačit na dítě	„V žádném případě ji nenutím, aby s někým trávila čas.“ „Jen potřeboval projevit více lásky a porozumění.“ „Potřebuje mít vždy svého plyšáka, jinak s ní není řeč.“
Navazování vztahů	Porozumění, čas, vzájemná náklonnost, prostor	„Je na něm hrozně vidět že potřebuje vidět zájem, oporu.“ „Zprvu, když se jí někdo dotkl, neuvěřitelně ječela.“ „Stačí jí pozdravit a už zase mohou jet domů, teď už je to však o něco lepší.“

Předškolní příprava dítěte

Název kategorie	Příklady kódů	Ukázka z rozhovoru
Práce s dítětem v MŠ, adaptace	Podnětné prostředí, dostatek času, průběžná příprava, neustálý přístup k informacím	<p>„Potřebuje více zaměstnávat, aby neměl čas rušit ostatní.“</p> <p>„Stále se ptá a potřebuje odpovědi.“</p> <p>„Nesmím jí do toho vůbec zasáhnout, jinak přestane pracovat.“</p>
Zájem dítěte	Potřeba pochvaly, klidné prostředí, motivace, odměna	<p>„Neustále sleduje, jestli ji kontrolovat.“</p> <p>„Spolupracuje, jen když ví, že bude poté něco následovat.“</p> <p>„Sama mi řekne, ať ji pochválím.“</p> <p>„Musíme mít zavřená doma všechna okna a nikdo nesmí ani pípnout.“</p>
Podpůrné nástroje	Pomoc sourozenců, návštěvy SPC, PPP, volnočasové kroužky, komunikace s dospělým, ujištění	<p>„Složitější činnosti chce dělat jen s bratrem, já tomu prej nerozumím.“</p> <p>„Ještě že ty kroužky existují, jeho energie je jinak nekonečná.“</p> <p>„Musím jí vždy říct, že tam budu s ní.“</p> <p>„Nikdo na ni nemá takový vliv, pan doktor je úžasný, vždy se za ním nesmírně těší, jeho osobnost nám pomohla zvládnout i strach z ostatních doktorů.“</p>

V níže uvedených kapitolách si více rozebereme již zmíněné významové kategorie, které budou doplněny citacemi z interview.

5.1 Dítě a jeho osobnost

V této kapitole se zaměříme primárně na dítě a na to, co ovlivnilo či ovlivňuje jeho chování, vývoj sociálně-emoční stránky a zda mu k tomu pomáhají nějaké podpůrné nástroje či odborná pomoc. Odpovědi rodičů byly v některých případech až šokující. To, co si děti prožily v raném dětství, si ve většině případů nesou s sebou po celý život.

5.1.1 Specifické rysy v chování, příčiny, řešení

V odpovědích na mé otázky ohledně povahy dítěte jsem se shledávala s dvěma protipóly. Buď že je dítě extrémně přátelské a vyžaduje neustálou pozornost, za což většinou může pobyt ve více rodinách či dětských domov a setkávání se tak neustále s novými lidmi, anebo naopak že dítě nechce vůbec komunikovat, jelikož se mu nedostávalo žádných interakcí či bylo zanedbáváno nebo mu dokonce bylo ubližováno jak psychicky, tak fyzicky.

(Pěstounka Lucie) uvádí: *„On je takový šašeček, kdykoliv jdeme po městě, zdraví cizí lidi a jednou mi dokonce objal i bezdomovce, kterého jsme potkali, myslím, že toto jeho chování pramení z toho, že byl neustále někde jinde, ať už po rodině, známých či ve dvou dětských domovech, kde se neustále seznamoval s novými lidmi, kamkoliv přijde, ihned na sebe upozorňuje třeba i vykřikováním nebo si něco zpívá, potřebuje vidět, že se na něj ostatní dívají a mají zájem o to, co dělá. Řešení, které nám poradil i pan psycholog, je takové, že každý den, než jdeme někam do města či do školky, máme takový náš rituál, že si říkáme nahlas, co Péťa smí a co ne a že tam není sám a musí dát prostor i jiným dětem a že pokud jim ten prostor umožní, budou se s ním chtít děti více kamarádit“.*

(Pěstounka Viktorie) uvádí: *„Gábinka je velmi uzavřená holčička, vůbec nekomunikuje s okolím, potřebuje na všechny nové situace připravovat, aby je zvládla, když o něčem dopředu neví, strašně vyvádí, vzteká se a nehne s ní ani čert, potřebuje poté sama svůj čas, aby se opět uklidnila, tady ta doba zklidnění trvá někdy i půl dne. Má potřebu mít všechno srovnané, stejné časy, situace i oblečení. Diagnostika jejího chování nám potvrdila Aspergerův syndrom.“*

(Pěstounka Kristýna): *„Julinka je snad to nejhodnější dítě, co znám, bohužel neměla vůbec štěstí na rodinu, biologický otec ji fyzicky napadal a bohužel došlo i k znásilnění, tyto následky si ponese celý svůj život. Náš každý den je jako na houpačce, má i světlejší chvílky, kdy se s námi směje, má radost z toho, co se jí povedlo. Ve většině času však*

bohužel vůbec nekomunikuje, pláče, dokonce i fyzicky napadá naše děti, kouše je, hází po nich předměty (kamení, hračky). Docházíme k psychologovi, jisté pokroky vidět jsou hlavně v tom, že si s dětmi už chce hrát. Všechny tady ty trable ovšem pramení ze strachu, že jí někdo ublíží. Velmi často u ní dochází k pomočování, zanechalo to na ní taktéž následky v podobě potíží s defekací.“

5.2 Dítě v rodině

V této části si rozebereme, zda mají pěstouni nějakou předešlou zkušenost s PP, jak dítě funguje v rodině, za jakých podmínek zvládlo adaptaci na rodinu, v jakém stavu či rozpoložení do rodiny přišlo, jak dlouho se v ní nachází. Zaměříme se na to, jaké má vztahy s ostatními příslušníky rodiny, s dalšími dětmi v rodině, jak pěstouni pracují s dítětem, co se týče běžného dne, zajímat nás bude otázka výchovy, jejich postupů a řešení při vzniklých problémech a zda dochází k setkávání s biologickou rodinou a za jakých podmínek.

5.2.1 Práce s dítětem, adaptace, navazování vztahů

Mnohé rodiny dostaly při převzetí dítěte určité stanovisko, které popisovalo to jaké dítě vlastně je, popřípadě jak s ním pracovat. V mnoha případech tomu tak však úplně nebylo a dítě se projevovalo zcela odlišným způsobem, než bylo popsáno. Pěstouni jsou v této situaci toho názoru, že dítěti byla narychlo přisouzena nálepka, aby se tím dále nikdo nemusel zabývat. Bohužel jsou za touto skutečností mnohdy skryté závažnější problémy než jen to že je dítě agresivní či naopak a to v lepším případě je dítě zcela v pořádku.

(Pěstounka Zdenka) uvádí: „Když jsme si Tomíka brali, v papírech měl napsáno, že se jedná o velmi agresivní dítě. Říkala jsem si, že to bude nadělení, čekala jsem hrůzu podle toho, co nám řekli, a víte co? Bylo to úplně normální dítě, jen potřebovalo projevit více lásky a porozumění, dnes je u nás skoro tři roky a my jsme od začátku měli jen jeden vážný problém při vstupu do MŠ. Jeho otec je tyran, vůbec se tomu děcku nedivím, že bylo agresivní a s nikým nechtělo komunikovat. Každý den spolu mluvíme o jeho pocitech, jak se měl celý den, co se mu povedlo, je na něm hrozně vidět, že potřebuje vidět zájem, oporu. Výborně do naší rodiny zapadl, i když k nám přijede bratr s dětmi, z toho jsem měla strach, zbytečně, ze začátku se styděl, ale které dítě ne. A teď? Jak nejlepší kamarádi.“

(Pěstounka Jitka): S Barčou je to složité, ale zároveň není, ona se všemu přizpůsobí, s ničím nemá problém, nebo to tak aspoň působí, ona jak nemluví, tak je to těžší s ní

pracovat. Jelikož je to dítě mé sestry, беру ji jak vlastní, sice jsem neměla předtím žádné zkušenosti s PP, ale věděla jsem, že do toho chci jít hned, jak to půjde. Na začátku jsem byla úplně bezradná, to se přiznám, stále plakala a já jsem netušila, co s ní. Ted bude Barči 6 let, ale s mluvením je na úrovni tří až čtyřletého dítěte. Bylo nám řečeno, že je to tím, že když ji sestra čekala, byla drogově závislá.

Barča měla po narození abstinenční syndrom, sestra ji úplně odřízla, žádný kontakt, nic, otec je bohužel neznámý, takže nikoho neměla. My jsme se jí ujali až ve 3 letech, dříve to bohužel nešlo. Pokrok, co se týká mluvení, tam jde znát, někdy je to lepší, jindy horší. S manželem jí rozumíme, u ostatních je to horší. Je zajímavé, že sama Barča spíše vyhledává děti ve věku 3 let.“

(Pěstounka Hana): „Kristy je velmi zajímavá holčička, myslím, že na začátku jsme trpěli obě dvě, hlavně proto, že ona nemá žádnou potřebu až nechtěnost oplácení lásky, nemá ráda objímání a celkově žádné projevy vřelosti. Zprvu jen seděla v koutě, nechtěla ani, abych na ni mluvila, když se jí někdo dotkl, neuvěřitelně ječela. Je hodně samostatná jednotka i v MŠ. Jedná se o poruchu citové vazby, byla odložená už jako miminko a 2 roky byla v ústavní péči. Hrozně nám vyhovuje, když jsme jen spolu, to se i trochu více uvolní a dovolí mi i, abych ji třeba objala.

Zároveň ji však nevdí seznamování nebo styk s novými lidmi, jen si je chce držet v dostatečné vzdálenosti. Když k nám přijede návštěva, hrozně se těší, ale stačí jí, je jen třeba pozdravit, a už aby zase jeli. V žádném případě ji nenutím, aby s někým trávila čas, nechávám to na ní, jak dlouho s kým chce být v kontaktu. Naštěstí si našla cestu i k mému biologickému synovi, vybudovali si vztah, plně mu důvěřuje, taktéž to trvalo, jak však viděla, že on taky patří do rodiny a stále tu s námi je, synovi je 9 let, takže mi opravdu pomáhá a Kristýnce taky“

(Pěstounka Viktorie): Hned při prvním setkání s Gabčou jsem se do ní zamilovala, je neskutečně krásná holčička. To prozření přišlo však hned v začátcích, samozřejmě stále ji milujeme i právě proto jaká je, někdy je to tedy boj. Bylo nám řečeno, že je uzavřené dítě a že s ní máme pracovat velmi citlivě a opatrně, její reakce však často citlivé nebyly hlavně v začátcích, kdy jsme ještě nevěděli jak na ni. Cokoli nebylo podle ní, byl řev ale jaký, no hrůza než jsme na to přišli co s ní je, tedy až po diagnostice a všemožných vyšetřeních, hrozně jsem se obávala toho, co nám řeknou, jelikož takto dítě opravdu nevyvádí, když se mu něco nelíbí. Hrozně nám to však pomohlo, uklidnilo mě to, že teď už víme jak s ní pracovat jak jí hlavně pomoci a to pro mě bylo to nejdůležitější. Hlavně už tam bylo i to

větší pochopení proč vlastně reaguje takto. Naše domácnost je od té doby klidnější, máme i řád, podle kterého jedem a vše funguje perfektně, naučili jsme to i paní učitelku a asistentku a funguje to“

5.3 Předškolní příprava dítěte

Poslední a také nejobsáhlejší kapitola je věnovaná předškolní přípravě a všemu, co k ní patří. Podíváme se na to, jaké formy vzdělávání pěstouni vybírají, zda volí domácí vzdělávání, státní či soukromé MŠ nebo dokonce alternativní školy. Se vstupem do vzdělávací instituce souvisí i adaptace dítěte, její průběh a podpůrné nástroje, které těmto dětem pomáhají se lépe adaptovat a zapojit se do kolektivu MŠ. Také si zde rozebereme předškolní přípravu jak doma, tak v MŠ a to, jak na ni pěstouni nahlíží, hlavně co se týče přípravy v rámci MŠ. Dostaneme zde i odpovědi na to, s jakými problémy a specifiky se pěstouni v rámci předškolní přípravy v MŠ setkávají a jak je následně řeší, zda dítě navštěvuje SPC či PPP a jestli má v MŠ asistenta.

5.3.1 Práce s dítětem v MŠ, adaptace, dítě v kolektivu

Zde z výsledků mého výzkumu vplynuly i negativní informace a to hlavně co se týká učitelek a jejich vztahu a práci k dětem z pěstounských rodin. V mnoha případech šlo o špatnou komunikaci, nedodržení nastavených pravidel, bagatelizování situace dítěte a v některých případech došlo i ke změně MŠ. Z rozhovorů s pěstouny vplynulo i to že některé učitelky jsou i toho názoru že děti, které trpí nějakou psychickou deprivací, by měly být v alternativních školách, kde se jim dostává více času a hlavně individuálního přístupu.

(Pěstounka Lucie): „U Péti se ani o nějaké adaptaci nedá mluvit, když nastoupil do školky, hned se rozeběhl do třídy a začal si hrát, bavil se s dětmi, to spíš ony se styděly před ním. A s učitelkou jak funguje. Ale je pravda, že mu nedějí problém dospělí, takže se to dalo předpokládat. Vždycky mi učitelka říká, jak je Petr ukecaný a chytrý, o všechno se zajímá. Je pravda, že i doma má spoustu podnětů k rozvoji jeho zvědavosti, neustále něco děláme. Do školky se vždycky hrozně těší, i o víkendu se mě ptá, kdy už půjde do školky. Začínám zvažovat i alternativní ZŠ, i učitelka mi to nadhodila. Je to velice chytrý chlapec, ve všem je dopředu, vyřešili jsme to tak, že mu učitelka vždycky dává třeba více úkolů nebo složitější úkoly, jinak má všechno hned hotové a má tendenci mluvit do práce druhým, což prostě ruší.“

(Pěstounka Kristýna): „Věděla jsem, že vstup do MŠ nebude snadný, takové peklo jsem však nečekala. Když jsme Julču dali do školky, první dny byly až moc klidné, možná mě to i trochu děsilo. Adaptace nebyla žádná sláva, schovávala se pod stůl a vydržela tam třeba i dvě hodiny sedět, než se rozhodla jít něco dělat, a mezitím už šli v MŠ dělat něco jiného. Hrála si vždy sama, a když se k ní někdo připojil, tak odešla. To všechno by bylo ještě v pohodě, ale asi po měsíci začala děti řečně až šikanovat, štípala je, kousala, venku po nich házela písek. Zkoušeli jsme snad všechno, od slovního vylíčení, změny přístupu, nic nezabralo, ani asistentka, která byla Julči přidělena. I když to vypadalo, že to bude dobré, tak se to ještě zhoršilo. Po domluvě s psychologem jsme se rozhodli pro domácí vzdělávání, uvidíme, co ukáže čas, zatím docházíme aspoň do kroužku moderního baletu, což ji moc baví a tam je s dětmi v pohodě, jelikož tam není moc prostor na to, aby byla s dětmi sama delší dobu.“

(Pěstounka Zdenka): „Dlouho jsem přemýšlela, jestli Tomáše dát do školky ve třech letech, všichni mi samozřejmě říkali, ať ho dám, že si zvykne a pro všechny to bude jednodušší, i když jsem v hloubi duše věděla, že to asi taková sranda nebude i přestože jsme už věděli jak s ním pracovat, na co si dát pozor. Zapsali jsme ho teda do školky a šel, tady byl kámen úrazu a zjistili jsme, co mysleli tím agresivní. Nechtěl se absolutně o žádné hračky dělit, s čímkoliv si hrál, tak to nikomu nepůjčil, takže si s ním potom už ani ostatní děti nechtěli hrát, samozřejmě postupem času na to tak nějak přišel sám, že nemůže být tak zlý, chodil domů i s pláčem a bylo mu líto, že si s ním děti nehrají. Takže tímto jsme situaci, dá, se říct vyřešili, byl na děti milejší nebo aspoň se snažil.“

Problém byl také u úkolů, které ve školce dělají nebo cokoliv kde musel více zapojit myšlení, jelikož když mu něco nejde, začne se neuvěřitelně vztekat a to ruší celou třídu, učitelka to bohužel řešila tak že ho zavřela na chodbu. Tento problém jsme si spolu poté vyjasnily, že to asi není úplně optimální řešení, byla jsem pěkně naštvaná, tohle se přece nedělá“

5.3.2 Zájem dítěte, podpůrné nástroje

Do této podkategorie můžeme zahrnout všechny nástroje, které rodičům a dětem pomáhají zvládat nejen věci spojené s předškolní přípravou ale taky v domácnosti či při konkrétních činnostech. Z mých výsledků výzkumu také často vyplývá, že jsou to lidé v domácnosti či dokonce sousedí či známí, kteří jsou nápomocni při těchto činnostech a v neposlední řadě také odborníci ze SPC či PPP, kteří svou empatií a dobrosrdečností pomáhají hlavně dětem

z pěstounských rodin a probouzí v nich i zájem, chuť a lásku k daným činnostem a dokonce i pocit naděje a pocitu toho že i ony mohou být dobří.

(Pěstounka Viktorie): „*Jsem strašně ráda za to, že na to, jaká Gabča je a s tím vším, s čím se potýká, tak v MŠ funguje báječně. Ze začátku jsme neměli štěstí na paní asistentku, měla tendenci ji neustále hodnotit, nálepkovat, to jsme nesli velice špatně. Gabča se doma neustále ptala, proč jí paní asistentka říká, že se to zlepšilo, a že až bude starší, bude tomu více rozumět a pořád něco, no hrůza, po konzultaci s ředitelem nám byla přidělena nová paní asistentka. Gabča je teď jak vyměněná, těší se do školky, hlavně teda na paní asistentku, tu jsme se vším seznámili, dodržuje naše nastavená pravidla. Výborná komunikace.*

Při práci však potřebuje absolutní klid, což se v rámci MŠ moc nedaří, ale paní asistentka si ji vždy bere k samostatnému stolečku, nebo dokonce do jiné místnosti. Se vším nám také hodně pomáhá středisko rané péče, které k nám dojíždí, jsou velice ochotní, milí, kdykoliv se domluvíme, přijedou. I Gabča s nimi perfektně funguje, z toho jsem měla trochu obavy, ale oni vědí, co dělají.“

(Pěstounka Zdenka): „*Tomík se občas vzteká, když mu něco nejde, a potřebuje slyšet pochvalu, povzbuzení, které musím při činnosti několikrát opakovat. Nemůžu mu však dát radu, bere to tak, že jsem to vyřešila za něj a dál nepracuje. Miluje smyslové hry, které nám poradili v SPC, je to pro něj velmi uklidňující. Naučil se dokonce to, že když sám cítí, že je nervózní, tak odběhne od činnosti, kterou dělá právě, k smyslové hře a tak se odreaguje a může zase pokračovat v předešlé činnosti. V poradně nám také poradili chodit na plavání, zkoušeli jsme mnoho sportů, ale nic se neujalo, jelikož když Tomáš v něčem nevyhrává, přestane ho činnost bavit a už to nechce dělat. V plavání nemusí s nikým soupeřit, prostě se tam vyblbne, odpočine si.“*

(Pěstounka Hana): *V tomto ohledu je mojí největší oporou náš syn, Kristy na něj hodně dá, ráda s ním tráví čas, i když si třeba syn vytáhne nějaké své úkoly do školy, Kristy sedí u něj, dívá se, co dělá, zajímá se o to. David jí pak pomáhá, když ona řeší nějaké grafomotorické listy co mají ze školky, nebo nějaké úkoly a činnosti když jí nejdou, sama ho i poprosí, zda by jí pomohl, to když jí něco řeknu já nebo když jí chci s něčím pomoci tak hned vyvádí, že sem to vyřešila za ní a že už to dělat nebude.*

Vypozorovala jsem to, že jí nejspíš vadí, že si myslí, že my dospělí všechno víme a umíme a že jí vlastně nedáme prostor ani nad tím přemýšlet, tak to hned zarazí a odmítne ale od

toho dítěte, kterého vnímá nejspíše na stejné či podobné úrovni jí to nevadí. Potvrdila mi to poté i učitelka ve školce že s dětmi nemá až takový problém pracovat u stolečku ale, jakmile si k nim učitelka sedne a chce jim pomoci, Kristy se zvedne a už v práci nechce dále pokračovat. Bylo nám z PPP řečeno, že tento jev může pramenit i z pocitu zklamání či méněcennosti. Sama doufám, že se to změní, pochybuju, že sní David, bude sedět i u úkolů na základce.“

6 ZÁVĚRY VÝSLEDKŮ VÝZKUMU

V praktické části bylo mým cílem realizovat interview s pěstouny a poté tato zjištění analyzovat a vyhodnotit. K tomuto šetření byl využit kvalitativní výzkumný design. Hlavním výzkumným cílem bylo objasnit, jak probíhá předškolní příprava dětí z pěstounských rodin, s jakými problémy či specifiky se pěstouni setkávají a jak vzniklé problémy a specifika řeší, zda k tomu využívají nějaké podpůrné nástroje. Jako metodu ke sběru dat jsem tedy zvolila polostrukturované interview s pěstouny dětí v předškolním věku. Poté byla provedena analýza získaných dat, a to prostřednictvím otevřeného kódování, které nám vytvořilo 9 významových kategorií. Následovala technika vyložení karet, ve které nám jde o tzv. převyprávění zjištěných dat.

Hlavní výzkumná otázka: **Jaké jsou problémy a specifika při předškolní přípravě dětí z pěstounských rodin?** Z výsledků výzkumu vyplynulo, že největší problém vidí pěstouni v komunikaci s mateřskou školou a v komunikaci při práci s dítětem v rámci mateřské školy. Učitelé v MŠ dávají děti tzv. do jednoho pytle, nerozlišují, z jakých rodin či podmínek dítě přichází. Je samozřejmé, že v dítěti nelze vyvolávat pocit, že nějak „vybočuje z řady“, problémem je spíše to, že učitelé neumějí s dětmi z pěstounských rodin pracovat citlivě, což se pak přenáší i do domácího prostředí. Pěstouni jsou tak nuceni dítětem složitě vysvětlovat, že paní učitelka to tak nemyslela, v horším případě musí vyhledat odbornou pomoc, jelikož pobyt v mateřské škole způsobil dítěti psychické problémy, kterými v mnoha případech už tak oplývají.

Děti z pěstounských rodin často trpí i nějakou psychickou deprivací, a docházejí proto k odborníkovi do PPP. Učitelky v MŠ mnohdy tyto problémy zlehčují a neberou vážně a k dítěti nepřístupují tak, jak by měly, nerespektují a nedodržují stanovená pravidla. Pěstouni tak často mění MŠ, aby našli pro dítě vhodné prostředí, kde se bude cítit bezpečně a kde bude přihlíženo k jeho potřebám. Neustálé hledání nové MŠ pěstounům opět příliš neulehčuje práci.

Související problém vidí pěstouni také v nálepkování dětí či dokonce v psaní hodnocení do deníčku, se kterým MŠ pracuje. Jedná se o jakousi neochotu pracovat s dítětem, které si s sebou nese následky z raného dětství. Učitelky berou toto dítě jako rušivý element v prostředí MŠ a taky jako práci navíc. Tento problém často pěstouni řeší tak, že dají dítě do soukromé školy nebo volí alternativní školy, kde je více kladen důraz na individualitu každého dítěte. Děti poté vykazují lepší vzdělávací výsledky a také se to odráží na zlepšení jejich psychického zdraví.

První dílčí výzkumná otázka: **Jakou specifickou pomoc potřebuje dítě v pěstounské péči v předškolní přípravě, jak domácí, tak i v mateřské škole, a jaké podpůrné nástroje přitom využívají?** Co se týká konkrétně předškolní přípravy, pěstouni nejednou zmiňovali zvýšenou časovou náročnost a trpělivost, kterých se dětem z pěstounských rodin málokdy v rámci státní MŠ dostává. Většinu těchto dětí je přidělen asistent pedagoga, který jim pomáhá během celého dne v MŠ. Velmi záleží na povaze a potřebách dítěte a zvolené činnosti v MŠ. Některé děti potřebují ke své práci více podnětných materiálů či samotné prostředí, více času a klidu pro lepší soustředění. V prostředí domova jdou tyto věci dobře uzpůsobit, jelikož pěstouni sami chtějí. Bohužel v rámci MŠ některé učitelky nechtějí nic měnit či přizpůsobovat dítěti, na což pěstouni poukazovali.

Pokud se podíváme na podpůrné nástroje či možnosti, kterých pěstouni využívají, tak v mnoha případech využívají pomoci středisek rané péče, jejichž služby jsou poskytovány zdarma a není zde potřeba ani žádného potvrzení od lékaře. Pracovníci střediska mohou dojíždět k rodině domů. Poskytují tak rodinám pomoc s dětmi se speciálními vzdělávacími potřebami, pomáhají dětem s postižením jak mentálním, tak fyzickým. Pěstouni se obrací i na své blízké, zejména v případě, kdy musí pracovat i s dalšími dětmi v domácnosti a nemohou z nějakého důvodu tyto dvě situace skloubit. Pokud je to možné, využívají i volnočasové kroužky, kde se děti často cítí lépe než v prostředí MŠ. V MŠ mohou být děti do některých činností nuceny, zatímco ve volnočasovém kroužku dělají to, co je baví.

V rámci práce s dětmi z pěstounských rodin je často využívaná pomoc od SPC či PPP, tyto instituce už dále tak pracují na konkrétním problému a jeho řešení.

Druhá dílčí výzkumná otázka: **Jaká jsou doporučení pro předškolní přípravu dětí z pěstounských rodin od samotných pěstounů?**

Na konci interview jsme s pěstouny vždy rozebírali téma toho, co by doporučili jak široké veřejnosti, tak ostatním pěstounům, a to jako motivaci či inspiraci. Shodli jsme se na tom, že není jedna rada či doporučení pro všechny, což je pochopitelné už jen z toho důvodu, že každé dítě potřebuje individuální péči a má individuální potřeby. Každý z pěstounů mi však sdělil něco, na co je dle mého dobré se zaměřit, ať už se jedná o oblast výchovy či předškolní přípravy a přístupu k ní. Pro přehlednější vhled jsem se rozhodla zpracovat tato doporučení pomocí jednotlivých bodů následovně:

Dítě a jeho osobnost

- Komunikovat jakoukoliv formou, řešit vzniklé situace v danou chvíli – dítě musí vědět, za co nese následky, či je naopak chváleno
- Dát dítěti čas a prostor k sebevyjádření při činnostech, spousta rodičů má tendenci dodělavat věci za děti, jen aby už to bylo hotové
- Vžít se do situace dítěte
- Vyvarovat se nálepkování a přemíře hodnocení

Dítě v rodině

- Nastavit si striktní pravidel toho, co dítě smí a co ne, pokud navštěvuje svou biologickou rodinu
- Neslibovat dítěti nic, co nemůžeme či nejsme schopni splnit, děti z pěstounských rodin často potřebují pocit důvěry, jistoty
- Nechat si poradit od odborníků, ti vědí, co dělají, spousta rodičů radu sice vyslechne, ale stejně si vše udělá po svém, což má někdy až fatální následky

Předškolní příprava

- Domluvit si návštěvu MŠ i mimo její otevírací dobu, například o prázdninách, za přítomnosti učitelky, asistentky, seznámení se s prostředím
- Striktně si nastavit pravidla s asistentkou, učitelkou, průběžná komunikace
- Nepřetěžovat děti novým učivem, informacemi – pro děti je to pak fádní, z dítěte se stává až rušivý element, jelikož už všechno zná, má potřebu jiné děti neustále opravovat
- Vyhnout se opačné situaci - kdy rodiče děti až zanedbávají a nechávají vše na vzdělávací instituci, kde mnohdy není tolik času, aby se dítěti vše vysvětlilo

7 DOPORUČENÍ PRO PRAXI

Z výsledků realizovaného výzkumu nám vyplývá hned několik zajímavých postřehů či zkušeností, které pěstouni za svou dobu praxe s pěstounskou péčí nasbírali. Velké plus vidí pěstouni v pomoci doprovodných institucí, které jsou hlavně na začátku, ale i po čas pěstounské péče velmi nápomocny. Je ovšem pravdou, že tato skutečnost se v jednotlivých krajích liší. Například pěstounky z Libereckého kraje se vyjadřují k doprovodným institucím tak, že jsou málo iniciativní, spoustu informací si musí člověk dohledávat sám. Pokud se zaměříme na PPP či SPC, jsou zde pouze pozitivní zkušenosti, psychologové v těchto institucích jsou velmi nápomocni, ochotni vše ihned řešit, převládá u nich velká míra empatie ve vztahu k dětem.

Co se týče učitelek a asistentek v mateřských školách, zde bychom doporučili více otevřené komunikace, nastavení pevných pravidel, která musí dodržovat obě strany. Je nutné, aby se pracovníci MŠ zajímali také o to, jaká příprava probíhá v prostředí domova, a navazovali na tyto okolnosti i v rámci MŠ. Je velmi důležité, aby obě strany měly k přípravě a okolnostem stejný postoj. V rámci kvalitní a spokojené spolupráce doporučujeme pořádat schůzky, kterých se budou účastnit všichni rodiče a pedagogický personál. Zde může docházet k prospěšné komunikaci a předávání si zkušeností a rad. Tato skutečnost se děje málo nebo vůbec a z rozhovorů s pěstouny jsem vyvodila, že by to určitě uvítali.

V neposlední řadě bych chtěla apelovat na širokou veřejnost, aby lidé nesoudili žádného rodiče, kterého potkají na ulici či v tramvaji. Nikdy nemůžeme vědět, čím si procházejí či prošli, zda to jsou vůbec biologičtí rodiče, sourozenci nebo prarodiče dětí. Nejedna pěstounka mi v rozhovoru sdělila, že například v obchodě či v cukrárně slychává věty typu: „*Myslíš, že ti to babička koupí?*“, „*Máte nevychované dítě, měla byste s tím něco dělat*“ apod. Mállokdy si lidé uvědomují, jak mohou jejich slova někoho ranit.

Určitě by byla vhodná i osvěta z oblasti PP, jelikož veřejnost obvykle neví, co tato forma NRP obnáší, a objevují se tak například výše zmíněné nevyžádané rady.

Děti stále přibývá a bohužel ne každé dítě má štěstí žít v úplné či biologické rodině. Snažme se tedy nikoho nesoudit, ale naopak pomáhat, podporovat a rozvíjet jak lidi a děti kolem sebe, tak sebe samotné. Vždy to začíná u nás samotných.

ZÁVĚR

Bakalářská práce se věnovala tématu předškolní přípravy dětí z pěstounských rodin. V teoretické části jsem se zabývala popisem jednotlivých pasáží a oblastí, které toto téma odkrývají. Jedna z prvních kapitol se zabývala právě předškolní přípravou, na co je dobré dát si pozor a čemu věnovat větší pozornost. Dále zde nalezneme část o předškolním období, co je pro něj charakteristické a čím se děti tohoto období vyznačují. Část v této první kapitole se věnuje přímo dětem z pěstounských rodin, přístupu a práci s nimi. Jelikož se většinou jedná o děti se speciálními vzdělávacími potřebami, je důležité vědět, jak s nimi pracovat a na co si dávat pozor. Co považuji za důležité, a píši o tom ve své práci, je role rodiče a role učitele.

Ve druhé kapitole, která se věnuje školní zralosti a připravenosti, rozebírám, co by se dítě mělo naučit v předškolním období, aby bylo dobře připraveno na vstup do základní školy, a to od kognitivního vývoje až po práceschopnost a samostatnost. Opět se v této kapitole zaměřuji zvláště na děti z pěstounských rodin, je zde popsán vývoj výše zmíněných oblastí právě u nich, jelikož se mnohdy liší od vývoje dětí z biologických rodin. Tento faktor odlišnosti velmi ovlivňuje minulá zkušenost dětí z pěstounských rodin, která se promítá v jejich psychice a má tedy značný vliv na jejich vývoj jak kognitivní, tak sociálně-emoční.

Třetí kapitola je celá věnována pěstounské péči, co obnáší, jaké práci a trpělivosti musí lidé, potažmo pěstouni v tomto směru čelit. Popisuji zde i to, jak dlouhá může být cesta, než vlastně dostanete dítě do péče. Také zde najdeme část, která se věnuje právům a povinnostem pěstouna a jejich dávkám na potřeby dětí a odměnám za pěstounskou péči. Poslední část této kapitoly a taky teoretické části věnuji velmi okrajově i jiným formám NRP.

Praktická část nám odkrývá skutečnosti této problematiky a nahlíží tak blíže do života dětí a jejich pěstounských rodin. Byl zde zvolen kvalitativní výzkumný design. Pro realizaci tohoto výzkumu a získání hodnotnějších informací bylo použito polostrukturované interview, kterého se účastnilo 6 participantů.

Hlavním cílem výzkumu bylo zjistit, s jakými problémy a specifiky se pěstouni setkávají při předškolní přípravě dětí. Z dat, která jsem získala prostřednictvím interview, jsem pomocí otevřeného kódování vytvořila 9 významových kategorií, které vycházejí ze 3 oblastí, jež byly rozebírány v interview.

První oblast byla cílená pouze na dítě, jeho osobnost, potřeby, možné psychické deprivace. Druhá oblast se věnovala tomu, jaké je dítě v rodině, jak se projevuje či jak dobře navazuje kontakt s blízkými lidmi. Poslední, nejvíce obsáhlá oblast se věnuje přímo předškolní přípravě dítěte, zda dítě vůbec navštěvuje mateřskou školu, jak proběhla jeho adaptace na prostředí MŠ a s jakými problémy se zde pěstouni setkávají, jak je řeší, popřípadě jaké podpůrné nástroje k tomu využívají. Všechny tyto zjištěné informace jsou dále více rozebrány podle jednotlivých významových kategorií a doplněny přímo o citace pěstounů z interview.

Poslední kapitola, kterou nalezneme v praktické části, se věnuje doporučením pro praxi, a to jak pro pěstouny, tak i pro učitele či asistenty mateřských škol či jiných vzdělávacích institucí. Pevně věřím, že zjištěné informace, respektive zkušenosti pěstounů budou vítanou motivací a zdrojem inspirací pro nejednoho pěstouna či učitele.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. Bednářová, J., & Šmardová, V. (2015). *Školní zralost: co by mělo umět dítě před vstupem do školy* (2. vydání). Brno: Edika.
2. Bubleová, V. (2014). *Základní informace o pěstounské péči a péči poručníka* (3., přeprac. vyd). Praha: Středisko náhradní rodinné péče.
3. Cairns, K. (2013). *Bezpečná vazba mezi náhradními rodiči a dítětem: traumata v raném vztahu a psychická odolnost*. Praha: Portál.
4. Gavora, P. (2000). *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido.
5. Hendl, J. (2016). *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace* (Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání). Praha: Portál.
6. Hledáme rodiče, o.p.s. (2022). *Co vás čeká na cestě k osvojení (adopci)?* Dostupné z: https://nahradnirodina.cz/sites/default/files/co_vas_ceká_na_cestě_k_osvojení_adopci_0.pdf
7. Kořátková, S. (2008). *Dítě a mateřská škola*. Praha: GRADA Publishing.
8. Matoušek, O., & Pazlarová, H. (2016). *Státní orgány sociálněprávní ochrany dětí: dobrá praxe z pohledu rodin a pracovníků*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum.
9. Ministerstvo práce a sociálních věcí. (2023). Dostupné z <https://www.mpsv.cz/formy-nahradni-rodinne-pece>
10. Moyer, M. A., & Goldeberg, E. A. (2020). Foster Youth's Educational Challenges and Supports: Perspectives of Teachers, Foster Parents, and Former Foster Youth. *Child and adolescent social work journal*, 37(2), 123-136. Retrieved from <https://doi.org/10.1007/s10560-019-00640-9>.
11. Novotný, P., Ivičičová, J., Syrůčková, I., & Vondráčková, P. (2017). *Nový občanský zákoník* (2., aktualizované vydání). Praha: Grada Publishing.
12. Otevřelová, H. (2016). *Školní zralost a připravenost*. Praha: Portál.
13. Pazlarová, H. (Ed.). (2016). *Pěstounská péče: manuál pro pomáhající profese*. Praha: Portál.

14. Rönnau-Böse, M., & Fröhlich-Gildhoff, K. (2021). *Psychická odolnost předškoláků*. Praha: Portál.
15. Sládeková, E. (2005). Školák v náhradnej rodine. Dostupné z <https://nahradnirodina.cz/sites/default/files/skolak-v-nahradnej-rodine.pdf>
16. Škoviera, A. (2007). *Dilemata náhradní výchovy: [teorie a praxe výchovné péče o děti v rodině a v dětských domovech]*. Praha: Portál.
17. Špaňhelová, I. (2009). *Komunikace mezi rodičem a dítětem: styly a techniky komunikace, komunikace rodiče ve vztahu k dítěti, vývojová období dítěte, komunikace v náročných situacích*. Praha: Grada.
18. Švaříček, R., & Šed'ová, K. (2014). *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách* (2. vyd). Praha: Portál
19. Úplné znění č. 452/1992 Sb. Zákon o pěstounské péči (úplné znění, jak vyplývá z pozdějších změn a doplnění). Dostupné z <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-452>
20. Vágnerová, M., & Lisá, L. (2021). *Vývojová psychologie: dětství a dospívání* (Vydání třetí, přepracované a doplněné). Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum.
21. Zákon č. 89/2012 Sb. Zákon občanský zákoník. Dostupné z <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89/zneni-20230106>
22. Zákon č. 359/1999 Sb. Zákon o sociálně-právní ochraně dětí. Dostupné z <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-359/zneni-20230101>
23. Zezulová, D. (2012). *Pěstounská péče a adopce*. Praha: Portál.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

MŠ	Mateřská škola
NRP	Náhradní rodinná péče
OSPOD	Orgán sociálně – právní ochrany dětí
PP	Pěstounská péče
PPP	Pedagogicko – psychologická poradna
PPPD	Pěstounská péče na přechodnou dobu
SPC	Speciálně pedagogické centrum

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Přehled významových kategorií	33
---	----

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Ukázka interview

PŘÍLOHA P I: UKÁZKA INTERVIEW

Kolik je dítěti let? Jakou má povahu?

Petr má letos v květnu 6let. Je teda velmi akční dítě, neustále se na něco ptá. Potřebuje být v neustálém kontaktu s lidmi a je mu jedno či jsou to dospělí nebo děti, rozumí si se všemi. Je to takový šašeček, stále se předvádí, ať už jsme spolu sami doma tak na veřejnosti. Jeho povaha je tedy velmi přátelská až mě to někdy děsí, jelikož opravdu nemá problém dát se do řeči s kýmkoliv, dobročinná, neustále by někomu pomáhal. Stále vyhledává nové lidi, komunikuje s nimi i třeba v autobuse.

Říkáte tedy, že s navazováním vztahů nemá problém, myslíte, že to mohlo něco zapříčinit, tady ten jeho pozitivní vztah k lidem respektive ke komunikaci?

Přesně tak, velmi nám to usnadnilo i začátek našeho vztahu co se týká důvěry, komunikace i samotné adaptace na moji rodinu, funguje se všemi jako by tu byl s námi odjakživa. Ano, já si myslím tedy teď už i vím a Pét'a mi právě sám povídal, jak rád poznával nové děti v dětských domovech, že si s nimi chtěl hrát, povídat. Potvrdil mi to i pán doktor v PPP, že to pramení tedy i z genů jeho biologických rodičů, kteří jsou velmi komunikativní a přátelští.

Když mluvíte o biologických rodičích Péti, setkáváte se, má s nimi Petr kladný vztah?

Ano, ono je tomu totiž tak že jsou teda rozvedení. Petrova maminka je na invalidním vozíku, netrpí však žádnou mentální poruchou, ochrnuté má však celé tělo, proto se o Petra nemůže starat. Tatínek žije delší dobu v zahraničí, jeho zájem o Petra je bohužel minimální. S maminkou se tedy stýkáme jednou měsíčně po domluvě. Ze začátku to nebylo snadné, jelikož Petr vnímá jako matku mě a pro něj to byla cizí paní, která ho chtěla neustále u sebe, objímat ho apod. Teď už máme teda vybudovaný kladný vztah, Petr se i vždy těší. Vždycky jí doneseme nějaký dárek, který spolu vyrobíme, jelikož neustále něco vyrábíme. I ona mu vždy něco přinese, je to vždy velmi milé setkání, většinou jdeme někam na hřiště, jelikož Petr chvilku neposedí tak aby vydržel. S maminkou si povídáme, jak co Petrovi jde, jak se má ve školce apod., Ze začátku měla tendence mi hodně mluvit do výchovy, já to chápu, je to jeho matka bohužel ona ho vůbec nezná po téhle stránce, není s ním každý den, neví, co potřebuje, tohle jsme si musely vyjasnit.

To zní moc fajn, a co vy a Petr, jak byste popsala váš vztah?

Jak už jsem zmínila, on mě bere jako jeho pravou maminku i když ví, že je to ve skutečnosti někdo jiný. To se nám stalo i v cukrárně, já už jsem tedy staršího věku že, tak si mnozí myslím že jsem spíš jeho babička, tak paní u které jsme si kupovali zmrzlinu, se

Petra ptala, zda si myslí, že mu babička tu zmrzlinu koupí jelikož tam opět naletěl, tak Petr jí krásně odpověděl, že nejsem jeho babička ale maminka, což bylo tedy hodně milé. Denně si říkáme, jak moc se máme rádi i při loučení ve školce, vždycky mi říká, že už se na mě těší, až pro něj přijdu a budeme zase spolu. Takže asi tak bych definovala náš vztah, je to prostě můj miláček. Náš vztah je i silný z toho důvodu že jsem s Petrem sama, tak mu mohu věnovat všechnen svůj čas.

Teda tak to je krásné, to se moc hezky poslouchá, chci se ještě zeptat, zda máte nějaké předešlé zkušenosti s PP?

Petr je první, kterého mám, v dlouhodobé PP jinak jsem předtím vždy měla děti jen v PPPD. Měla jsem celkově 4 děti, které se buďto vrátily ke svým rodinám či šly k jiným pěstounům do dlouhodobých PP. Volila jsem tuto cestu hlavně z toho důvodu, že nemůžu mít vlastní děti, nejprve jsem přemýšlela o adopci, vyzkoušet jsem chtěla ale i PP a už jsem u toho zůstala. Jsem ráda, že můžu být takto užitečná pro jiné děti, rozdávat tu lásku, kterou k nim už odjakživa mám.

Tak tomu rozumím, myslím, že Petr vám to opravdu oplácí, než přejdeme k předškolní přípravě, tak mě ještě zajímá, jak pracujete s Petrem doma, co rádi děláte ve volném čase?

Ano jako by to bylo moje poslání. Jak už jsem zmínila, neustále něco vyrábíme, hlavně z přírodních materiálů, často chodíme na procházky do lesa, vždycky tam něco najdeme a pak z toho tvoříme. Máme moc rádi i hudbu, chodíme do divadla do kina. Vedu ho hodně k zájmům hlavně, co se kultury týče. Myslím, že má bohatý všeobecný přehled. Hodně toho ví a zná, taky proto že se neustále na něco ptá. Vytvořila jsem mu i doma taková centra aktivit, kde si vlastně sám může vybrat, co ho zajímá, máme tam dětskou kuchyňku, prostor se stolem, kde vyrábíme či děláme nějaké úkoly taky část kde má všechny hračky upořádané do bedýnek taky podle zájmu, máme tam i smyslové hry, které jsou teda super. Když děláme nějaké úkoly či grafomotorické listy, to je vždycky rychlovka, chce to mít hned za sebou, moc nevydrží u takto řízených činností, hlavně když něco musí a ve školce to je to stejné.

Spíš tedy vyhledává, volnou zábavu říkáte, jak s tímto pracují učitelky v MŠ?

No byl to boj ze začátku, chtěl si jen hrát, když měl najednou tolik hraček kolem sebe. Přišli jsme na to, že ho učitelka musí více zaměstnávat, dávat i třeba těžší úkoly, činnosti aby měl více práce a prostor i na rozvoj dalších oblastí. Hlavně taky potřebuje neustálý přísun zajímavých podnětů jak pro to aby byl neustále zaneprázdněný ale taky z důvodu

toho aby nerušil ostatní děti při práci, jelikož hned jak dokončí svoje má tendenci pomáhat druhým s řešením nebo mluví tak nahlas, že je to ruší.

Dovedu si to představit, ještě mě však zajímá, jak probíhala adaptace na prostředí MŠ, a co kolektiv dětí, jak tam zapadnul?

U Péťi se ani o nějaké adaptaci nedá mluvit, když nastoupil do školky, hned se rozeběhl do třídy a začal si hrát, bavít se s dětmi, to spíš ony se styděly před ním. A s učitelkou jak funguje. Ale je pravda, že mu nedějí problém dospělí, takže se to dalo předpokládat. Vždycky mi učitelka říká, jak je Petr ukecaný a chytrý, o všechno se zajímá. Do školy se vždy těší a o víkendu nemůže ani zaspat. S dětmi taky senzační ale to je asi opravdu tím že je tak přátelský, učitelka říkala, že je hodně iniciativní, neustále vymýšlí nějaké hry, co by tam s kluky mohly hrát. Dokonce se i navštěvují doma, přespávají u sebe myslím, že takto do kolektivu zapadl báječně. Jen musí mít vždy poslední slovo, stále být slyšet, předvádět se, s tím bojujeme. Řešení, které nám poradil i pan psycholog, je takové, že každý den, než jdeme někam do města či do školky, máme takový náš rituál, že si říkáme nahlas, co Péťa smí a co ne a že tam není sám a musí dát prostor i jiným dětem a že pokud jim ten prostor umožní, budou se s ním chtít děti více kamarádit.

Zajímavé a určitě je to dobré řešení, které pomůže jak Petrovi tak dětem kolem něj, vzhledem k tomu že má Petr 5 let, přemýšlela jste už nějak o volbě ZŠ?

No hlavně je tu ten kámen úrazu, že byla u Peti diagnostikovaná sociální nezralost, na první pohled to tak sice nevypadá ale je to tak, jak má neustálou potřebu si hrát, nenechá nikomu prostor pro vyjádření, upřednostňuje jen sebe. Ještě se může leccos změnit, ale zatím to vypadá na odklad školní docházky. Přemýšlím však do budoucna spíše o alternativní škole, Petr potřebuje více trpělivosti, než jsou mu na běžné ZŠ schopni dát nemluvě o individuálním přístupu.